

فهرست مطالب

مقدمه	۱۳
فصل نخست: کلیات	۱۷
مبحث نخست: مفاهیم	۱۷
گفتار نخست: مفهوم دادرسی مدنی	۱۸
بند نخست: مفهوم دادرسی	۱۸
الف: مفهوم لغوی دادرسی	۱۸
ب: مفهوم حقوقی دادرسی	۱۹
بند دوم: مفهوم مدنی	۲۰
گفتار دوم: مفهوم هزینه‌ی دادرسی مدنی	۲۱
بند نخست: مفهوم لغوی هزینه	۲۱
بند دوم: مفهوم حقوقی هزینه‌ی دادرسی مدنی	۲۱
الف: هزینه‌های مادی و معنوی دادرسی مدنی	۲۱
۱- هزینه‌های مادی دادرسی مدنی	۲۲
۲- هزینه‌های معنوی دادرسی مدنی	۲۸
ب: هزینه‌های فردی و اجتماعی دادرسی مدنی	۲۹
۱- هزینه‌های فردی دادرسی مدنی	۲۹
۲- هزینه‌های اجتماعی دادرسی مدنی	۳۰
ج: هزینه‌های دادرسی مدنی به مفهوم اعم و اخص	۳۰
۱- هزینه‌های دادرسی مدنی به مفهوم اعم	۳۱
۲- هزینه‌های دادرسی مدنی به مفهوم اخص	۳۱
د: هزینه‌های دادرسی و هزینه‌های دفتری	۳۲
ه: هزینه‌های دادرسی و هزینه‌های دادگستری	۳۴
و: هزینه‌های دادرسی و خسارات دادرسی	۳۵
مبحث دوم: پیشینه‌ی قانونی	۳۷
گفتار نخست: دوره‌ی پیش از تصویب قانون نحوه‌ی وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین مصوب ۱۳۷۳	۳۸
گفتار دوم: دوره‌ی پس از تصویب قانون نحوه‌ی وصول برخی از درآمدهای دولت و مصرف آن در موارد معین مصوب ۱۳۷۳	۴۳
فصل دوم: مبانی و اصول حاکم بر اخذ هزینه‌ی دادرسی مدنی	۴۹
مبحث نخست: مبانی حاکم بر اخذ هزینه‌ی دادرسی مدنی	۴۹
گفتار نخست: مبانی فقهی حاکم بر اخذ هزینه‌ی دادرسی مدنی	۵۰

- بند نخست: قاعده‌ی فقهی حرمت اخذ اجرت بر واجبات ۵۰
- الف: مفهوم قاعده ۵۰
- ب: مصادیق مورد مناقشه ۵۱
- ۱ - ارتزاق قاضی از بیت‌المال مسلمین ۵۱
- ۲ - اخذ اجرت توسط قاضی از متحاکمین ۵۳
- بند دوم: رابطه‌ی قاعده و اخذ هزینه‌ی دادرسی ۵۴
- گفتار دوم: مبانی حقوقی حاکم بر اخذ هزینه‌ی دادرسی مدنی ۵۶
- بند نخست: ماهیت دادرسی دولتی یا عمومی و اصول حاکم بر آن ۵۷
- الف: ماهیت دادرسی دولتی یا عمومی ۵۷
- ب: اصول حاکم بر دادرسی دولتی یا عمومی از حیث خدمت عمومی ۵۸
- ۱ - اصل تساوی و بیطرفی خدمات عمومی ۵۸
- ۲ - اصل ثبات یا استمرار خدمات عمومی ۵۹
- ۳ - اصل انطباق یا سازگاری خدمات عمومی ۵۹
- ۴ - اصل تقدم خدمات عمومی بر منافع خصوصی ۶۰
- ۵ - اصل رایگان بودن خدمات عمومی ۶۱
- بند دوم: مبانی عام حاکم بر اخذ هزینه‌ی دادرسی مدنی ۶۱
- الف: کسب درآمد و تأمین هزینه‌های اداری ۶۲
- ب: کنترل فراوانی دعاوی ۸۱
- ج: منع طرح دعاوی واهی و بیبنیان یا ایذایی ۸۲
- د: توسعه‌ی طرق جایگزین دادرسی دولتی یا عمومی همچون داوری یا سازش ۸۳
- بند سوم: مبانی خاص حاکم بر اخذ هزینه‌ی دادرسی مدنی ۸۳
- الف: معوض خدمت تقاضا شده توسط خواهان ۸۴
- ب: مخالفت اقدام متقاضی با اصول براءت و استصحاب ۸۵
- مبحث دوم: اصول حاکم بر اخذ هزینه‌ی دادرسی مدنی ۸۶
- گفتار اول: اصل تخصیص عقلایی هزینه‌ی دادرسی مدنی ۸۶
- بند نخست: نظام تحمل هزینه‌ی دادرسی مدنی توسط بازنده‌ی دعوی مدنی ۸۶
- بند دوم: نظام تحمل شخصی هزینه‌ی دادرسی مدنی ۸۷
- بند سوم: نظام مختلط تحمل هزینه‌ی دادرسی مدنی ۸۷
- بند چهارم: نظام قراردادی تحمل هزینه‌ی دادرسی مدنی ۸۸
- گفتار دوم: اصل انتقال‌پذیری هزینه‌ی دادرسی مدنی ۹۰
- بند نخست: انتقال‌پذیری قانونی ۹۰
- بند دوم: انتقال‌پذیری قضایی ۹۱
- بند سوم: انتقال‌پذیری قراردادی ۹۱

فهرست مطالب □ ۷

- گفتار سوم: اصل معقول و متعارف بودن هزینه‌ی دادرسی مدنی ۹۱
- فصل سوم: معافیت از پرداخت هزینه‌ی دادرسی مدنی ۹۵**
- مبحث نخست: معافیت معسر ۹۶
- مبحث دوم: معافیت دولت و نهادها و مؤسسات عمومی غیردولتی ۱۰۱
- گفتار نخست: دلایل ضرورت وجود یا عدم معافیت دولت و نهادها و مؤسسات عمومی غیردولتی ۱۰۲
- بند نخست: ادله‌ی ضرورت معافیت ۱۰۲
- ۱- عدم ترتب فایده ۱۰۲
- ۲- رفع دغدغه‌ی مالی طرح دعاوی حافظ مصالح عمومی ۱۰۳
- بند دوم: ادله‌ی ضرورت عدم معافیت ۱۰۳
- ۱- نقض اصل تساوی اصحاب دعوی در دادرسی ۱۰۳
- ۲- افزایش طرح دعاوی بلاوجه و واهی ۱۰۴
- ۳- ذینفع بودن قوه قضائیه در هزینه‌های دادرسی ۱۰۴
- گفتار دوم: مصادیق قانونی معافیت دولت و نهادها و مؤسسات عمومی غیردولتی ۱۰۴
- بند نخست: دوره‌ی پیش از حکومت قانون آیین دادرسی مدنی ۱۳۷۹ ۱۰۵
- ۱- صندوقهای موضوع قانون حمایت کارمندان در برابر اثرات ناشی از پیری و از کارافتادگی و فوت ۱۰۷
- ۲- وزارت تعاون و امور روستاها ۱۰۷
- ۳- سازمان تأمین اجتماعی ۱۰۷
- ۴- بنیاد مستضعفان و جانبازان ۱۰۸
- ۵- شرکتهای آب منطقه‌ای ۱۰۸
- ۶- دعاوی علیه وراثت و بستگان شاه معدوم ۱۰۹
- ۷- سازمان حج و اوقاف و امور خیریه ۱۰۹
- ۸- شرکت پست جمهوری اسلامی ایران ۱۱۰
- ۹- بنیاد مسکن انقلاب اسلامی ۱۱۰
- ۱۰- جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران ۱۱۰
- ۱۱- سازمان زمین شهری ۱۱۱
- ۱۲- شرکت عمران شهرهای جدید ۱۱۱
- ۱۳- شرکتهای آب و فاضلاب ۱۱۱
- ۱۴- سازمان تأمین خدمات درمانی پرسنل نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران ۱۱۱
- ۱۵- بنیاد شهید انقلاب اسلامی ۱۱۱
- ۱۶- کمیته‌ی امداد امام خمینی (ره) ۱۱۲
- الف: الزام شرکت برق منطقه‌ای به پرداخت هزینه‌ی دادرسی ۱۱۲

- ب: الزام شرکتهای انتفاعی و با شخصیت حقوقی مستقل تحت پوشش
 بنیاد مستضعفان به پرداخت هزینه دادرسی ۱۱۳
- بند دوم: دوره‌ی پس از حکومت قانون آیین دادرسی مدنی ۱۳۷۹ ۱۱۴
- الف: وجود یا عدم معافیت دولت و نهادها و مؤسسات عمومی غیردولتی از
 پرداخت هزینه دادرسی ۱۱۴
- ۱- وجود معافیت ۱۱۵
- ۲- نسخ معافیت ۱۱۸
- ب: قوانین معافیت از پرداخت هزینه دادرسی مدنی مصوب پس از قانون
 آیین دادرسی مدنی ۱۳۷۹ ۱۲۶
- ۱- جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران ۱۲۷
- ۲- وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری؛ و بهداشت، درمان و آموزش
 پزشکی ۱۲۷
- ۳- وزارت جهاد کشاورزی ۱۲۷
- ۴- صندوق تأمین خسارتهای بدنی ۱۲۸
- ۵- دعاوی مطروحه‌ی مرتبط با اجرای قوانین مربوط به اراضی شهری
 و قانون ساماندهی و حمایت از تولید و عرضه‌ی مسکن ۱۲۸
- ۶- دعاوی راجع به حفظ بیت‌المال ۱۲۹
۷. رفع تصرف از اراضی دولتی، ملی و وقفی، توسط سازمان جنگلها،
 مراتع و آبخیزداری کشور، سازمان امور اراضی و سازمان حفاظت محیط
 زیست، سازمان اوقاف و امور خیریه و وزارت راه و شهرسازی ۱۳۹
۸. افراد تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی (ره) و مددجویان مستمری
 بگیر سازمان بهزیستی کشور ۱۴۰
۹. سازمان حفاظت محیط زیست در دعاوی مربوط به اجرای قانون
 حفاظت، احیاء و مدیریت تالاب‌های کشور مصوب ۱۳۹۶/۲/۴ ۱۴۰
۱۰. سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری (وزارت جهاد کشاورزی)، و
 سازمان حفاظت محیط زیست، در دعاوی مربوط به اجرای قانون هوای
 پاک مصوب ۱۳۹۶/۴/۲۵ ۱۴۰
- فصل چهارم: هزینه دادرسی مدنی در رویه قضایی** ۱۴۱
- مبحث نخست: آراء وحدت رویه ۱۴۱
- گفتار نخست: دیوان عالی کشور ۱۴۱
- بند نخست: الزام شرکت برق منطقه‌ای به پرداخت هزینه دادرسی ۱۴۱
- بند دوم: الزام شرکتهای انتفاعی و با شخصیت حقوقی مستقل تحت پوشش
 بنیاد مستضعفان به پرداخت هزینه دادرسی ۱۴۲
- بند سوم: الزام دولت به پرداخت هزینه دادرسی ۱۴۲

فهرست مطالب □ ۹

۱۴۳	گفتار دوم: دیوان عدالت اداری
۱۴۴	مبحث دوم: نظریات مشورتی
۱۴۴	۱. هزینه دادرسی دعاوی بنیاد مستضعفان
۱۴۵	۲. اعسار از پرداخت هزینه دادرسی پس از اخطار رفع نقص
۱۴۶	۳. هزینه دادرسی تجدیدنظر و فرجام خواهی ضرر و زیان ناشی از جرم مدعی خصوصی
۱۴۷	۴. هزینه دادرسی خسارت تاخیر تادیه چک
۱۴۸	۵. هزینه دادرسی کمیسیون جبران خسارت ناشی از بازداشت
۱۴۹	۶. هزینه دادرسی درخواست اجراییه چک
۱۴۹	۷. وصول هزینه دادرسی معسر محکوم له
۱۵۰	۸. هزینه دادرسی دعوی ابطال اجراییه دادگاه یا ثبت
۱۵۱	۹. هزینه دادرسی دعاوی صندوق تعاونی صنفی کمیته امداد امام خمینی(ره)
۱۵۲	۱۰. هزینه دادرسی مطالبه دیه
۱۵۳	۱۱. هزینه دادرسی تقویم علی الحساب خواسته
۱۵۵	۱۲. هزینه دادرسی دعاوی سرقتی یا حق کسب و پیشه و تجارت
۱۵۵	۱۳. هزینه دادرسی در فرض تقسیط محکوم به
۱۵۶	۱۴. تجدیدنظر خواهی از رای رد اعسار از پرداخت هزینه دادرسی و همزمان، ادامه رسیدگی بدوی به ماهیت
۱۵۷	۱۵. معافیت ماده ۵ قانون حمایت خانواده مصوب ۱۳۹۱ و تبصره الحاقی ماده ۵۰۵ آیین دادرسی مدنی
۱۵۸	۱۶. عدم معافیت ادارات یا نهادها در فرض محکومیت به عنوان خوانده
۱۵۹	۱۷. هزینه دادرسی دعاوی تاجر ورشکسته
۱۶۰	۱۸. هزینه دادرسی ارزش واقعی خواسته در شورای حل اختلاف
۱۶۱	۱۹. هزینه دادرسی دعاوی رفع تصرف از اراضی دولتی، ملی و وقفی، سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری کشور، سازمان امور اراضی و سازمان حفاظت محیط زیست، سازمان اوقاف و امور خیریه و وزارت راه و شهرسازی
۱۶۲	۲۰. هزینه دادرسی دعاوی سازمان اوقاف
۱۶۳	۲۱. استرداد هزینه دادرسی در فرض تغییر خواسته و درخواست یا نحوه دعوا
۱۶۴	۲۲. اثر نقص تمبر دعاوی جلب یا ورود ثالث یا تقابل بر رسیدگی به دعوی اصلی
۱۶۵	۲۳. هزینه درخواست تامین خواسته یا دستور موقت

۲۴. هزینه دادرسی دعاوی طاری ۱۶۵
۲۵. هزینه دادرسی دعاوی مطالبه اجرت المثل ایام زوجیت ۱۶۶
۲۶. هزینه دادرسی دعاوی مطالبه اجرت المثل ایام تصرف ۱۶۶
۲۷. هزینه دادرسی دعاوی سازمان مسکن و شهرسازی ۱۶۶
۲۸. تعلق و شمول نیم عشر بر هزینه دادرسی ۱۶۷
۲۹. هزینه دادرسی شورای حل اختلاف ۱۶۷
۳۰. هزینه دادرسی دعاوی شرکت آب منطقه ای ۱۶۹
۳۱. استرداد هزینه دادرسی اشتباهاً واریز شده یا مازاد ۱۶۹
۳۲. هزینه دادرسی و تمبر مالیاتی در وکالت تسخیری ۱۷۰
۳۳. هزینه دادرسی مهریه ریالی ۱۷۱
۳۴. هزینه دادرسی دعاوی مالی غیرمنقول و خلع ید از آن، در کلیه
 مراحل دادرسی بدوی و تجدیدنظر ۱۷۲
۳۵. مبنای محاسبه هزینه دادرسی دعاوی مطالبه ارز در دو مرحله بدوی
 و تجدیدنظر ۱۷۳
۳۶. هزینه دادرسی و تمبر مالیاتی وکیل دادگستری در دعاوی مطالبه
 سکه طلا ۱۷۴
۳۷. دعاوی مالی و غیر مالی و هزینه‌های دادرسی مرتبط ۱۷۴
- الف- استرداد لاشه چک یا سند ۱۷۴
- ب- تقسیم ترکه ۱۷۶
- ج- فسخ عقد اجاره، تعدیل یا مطالبه اجاره بها ۱۷۶
- د- فک پلاک خودرو ۱۷۷
- ه- ابطال اجراییه و عملیات اجرایی قضایی یا ثبتی چک و ۱۷۸
- و- دعاوی اعسار ۱۷۹
- ز- دعاوی اعلام فسخ یا بطلان قرارداد، ابطال سند، ابطال چک،
 اثبات مالکیت و ۱۷۹
- ح- ابطال رای داور ۱۸۱
- منابع ۱۸۳